

ERDÉLYI MUZEUM

AZ ERD. MUZEUM EGYLET IGAZG. VÁLASZTMÁNYA MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

FINÁLY HENRIK,

M. K. EGYET. TANÁR, A MUZ. EGYL. TITKÁRA, A M. TUD. AKAD. L. T.

Megjelen havonként. **November. I.** Ára évenként 1 frt 15 kr.

Tartalom: Az angol közoktatásügyi törvényhozás, Felméri L.-tól. — Adalékok Erdély geológiájához, Dr. Koch Antaltól. — Adalékok a sokszoros burkonytömlők casuistikájához, Dr. Geneisich. — Tárlati jegyzék. Folytatás.

Az angol közoktatásügyi törvényhozás.¹⁾

I.

A népnek, a társadalom emez ifjabb gyermekének értelmi és erkölcsi nevelése ma a társadalmak és kormány testületek anyai és atyai gondjának egyik fő tárgya.

A népoktatás ügye az angol parlament mindkét házának szintén napirenden levő nevezetes kérdése. Mult julius hóban egy egész ülést, (a mi még nem történt) a szükségtelen iskolaszékek kérdésének meddő vitatásával töltött el. Másfelől a kormány és a társadalom, azaz egyletek és felekezetek versenyre kelve küzdenek a népnevelés ügyének előmozdításáért. A British and Foreign School Society múlt május hóban tartott hetvenegyedik évi közgyűlésén az elnöki évi jelentés szerint 1653 iskolaszék működött több mint kilenczezer választott taggal, a törvény értelmében, a közoktatásügy terjesztésén. Anglia és Wales-nak több mint tízedfél millio lakossága iskoláiban biztosította ez a társulat a biblia használatát olvasás vagy olvasás és tanítás végett. A Br. and For. School Society a felekezeti s tisztán secularis népnevelés pártja közt a közép úton jár. Mindezek mellett az angol népoktatási törvény későbbre született meg pár évvel mint a miénk. Ennek oka Angolország sajtószertű egyházi, társadalmi és alkotmányos életében rejlik, abban a hagyományos és sok tekintetben áldados habitusban, hogy a nevezetesebb reform kérdéseknél az egyesek indítják meg a mozgalmat, s a kormánytól legfentebb azt várják meg, hogy őket támogassa vagy ellenőrizze. A népnevelés kérdésénél nagy kerékkötő volt, a „vallás tanítás“ szerfölötti vitás ügye, a roppant számú felekezetek és társulatok hiányos berendezésű elemi-vasárnapi- és esti iskoláinak emez achilles-sarka. Innen magyarázható a fentjelzett törvényhozási késlekedés. A kormány a parlamentre várt, a parlament a közvélemény áramlatára, a választók es a sajtó hangulatának határozott színvallására.

¹⁾ Three lectures on Education by Adolf Oppler, London, Longmans 1875.

Az angol kormány 1831-ben azzal tette meg az első lépést a népoktatás ügyének emelésére, hogy 20,000 font sterlinget szavazott meg új iskola épületekre.

De hogy ezt az első helyes lépést megtegye a kormány, arra a nemes Lord Brougham készítette elő az utat, ki 1820-ban nyújtotta be az első Education Billt s több mint tíz évi társadalmi izgatás és küzdelembe került, míg az első államsegély megszavaztatott. 1834-ben már egy alsóházi bizottság küldetik ki annak a megállapítása végett, vajon miféle eszközökkel lehetne egy népoktatási rendszert szervezni? Russel lord 1839-ben kivitte, hogy kineveztessek a „Committee of Privy Council“ és az évi államsegély 30,000 font-ra emeltessek. Minő nehézségekkel kellett küzdeni a parlamentnek és és kormánynak, mutatja az, hogy a negyvenes években Mr. Vaughan mondá: „az olvasásban semmi gyönyörűsége a szegény embernek; a könyvek teljességgel nem vigasztalják a szegény ember életét.“ Sőt 1856-ban is akadt oly parlamenti tag, ki azt mondá, hogy ha az állom nem köteles a szegény sorsúaknak munkát adni, még kevésbé köteles a szegény sorsúakat oktatásban részesíteni. 1858-ban kineveztetett az elemi oktatásügyi bizottság, melynek feje a Newcastlei herczeg volt. Működésének láttatja 1861-ben lőn. midőn a közoktatásügyi tanács választmánya, illetőleg Mr. Lowe (Committee of Council for Education) elkészítette az új törvényt (New Code); ennek Forster-minister-féle átdolgozása, melyet 1870-ben fogadott el a törvényhozás mindkét háza „Revised New-Code“-nak neveztetik.

A parlament által évenként megszavazott iskola-segélyt a közoktatásügyi osztály, az u. n. „Education Departement“ kezeli. A segélyezés célja a munkás osztály gyermekeinek oktatását előmozdítani, bizonyos feltételek alatt elemi iskolákat alapítani, javadalmazni és mindkét nemű tanítóképző-intézeteket segélyezni. Minden segélyezett iskolának valamely bevett (protestáns, rom. cath. és Mózes vallású) hitfelekezettel kell kapcsolatban lenni; vagy olyannak kell lenni; melyben a világi oktatás mellett a bevett fordítású Bibliát mindennap olvassák. Az évi segélyt bizonyos megszabott időben szolgáltatják ki, de mindig csak oly intézeteknek, melyek a közoktatásügyi tanács által kinevezett kir. felügyelők (inspectors) előtt nyitva állanak. A kir. felügyelőknek, kik az egyházi testületek kihallgatása után neveztetnek ki, semmi beleszólásuk nincs az iskoláknak sem vallásos oktatásába, sem belső administrációjába: egyes egyedül arra ügyelnek, hogy eleget tesznek-e az iskolák a segélyezés szabta feltételeknek.

Az iskolának legalább is 1,200 yard (600 négyszög-öl) területen, egészséges, csöndes helyen kell lenni és a tanulók otthonjától nem nagyon távol. A főtanteremnek legalább is annyiszor 80 köbláb belső teriméjének kell lenni, a hány gyermek jár rendszeren bele. A napi iskolázás történhetik három versen: reggel, délután és este. Az az iskola, melybe napjában csak egy versen mennek a tanulók: nem kaphat segélyt. Az iskola tanvezetőjének, (manager) év végén, min-

den hat évet meghaladott oly gyermek után, a ki reggel és délután több mint 200-szor ment az iskolába és vizsgálatra áll: 8 silling javadalom jár; de ha az isk. felügyelő nincs megelégedve a tanuló olvasás,- írás- és számolásban való előmenetelével: 2 s. 8 d-t fizet büntetéspénzt a tanvezető. Minden 12 évet már elért tanuló után, a ki 24-szernél többször járt fel az esti iskolába, 5 s. jár; de ha az említett tantárgyakban gyenge, 1 s. 8 drt fizet büntetésül a tanvezető. Minden hat évesnél ifjabb gyermekért, ki a vizsgálatra feláll, heted-fél silling jár, ha törvényszabta ismereteket tanúsít.

A törvény hat kategóriát (Standard) állított fel a tanulók előmenetelének megbírálására. Az első kategória az olvasásból, az egy tagú szók olvasni tudását, az írásból, a nagy,- kis- és kéz-irati betűk leírását; a számvetésből az 1—20-ig terjedő számokkal az összeadást és kivonást követeli. A hatodik (a legfelsőbb kategória) a következő: olvasásban, néhány soros költemény az I. osztály könyvéből; írásban: egy csöndesen apránként lediktált mondat, az I. osztály olvasó-könyvéből; számvetésben ügyesség az alsó számműveletekben. A „Half-Timer“-ek (félórás rendszer szerint tanulók)-nál száz iskolába menetel jogosít az említett javadalmazásra.

Az imént említett törvényhez ez az „Education Departement“ 1875-re a következő függelékkel, azaz módosítványt csatolta: a tanítók nem lehetnek az iskola-székeknek sem tagjai, sem tisztviselői. Jövőre a tanulókért fejenként járó 6 sillingből kettőt csak úgy adnak ki, ha az énekekben való előmenetel kielégítő. s az iskolai fegyelem és szervezet jó, ez utóbbi egy taláalomra tett látogatástól tétetvén függővé. A hét évesnél idősb gyermekekért az I. kategóriai ismeretekért fejenként csak 3 silling jár; másfelől a tanítón-k minden külön tantárgy tanításáért az egyes növendékek után járó 3 sill. 4-re emeltetik. A fiu-gyermekektől katonai gyakorlatok is kívántatnak. Az első kategória tantárgyaiból hét éves kora után is mindig meg lehet vizsgálni a növendéket. A tanképesítő vizsgálatok, melyek eddigelé decemberben tartattak, 1876-ban jul. 2. után eső keddre halasztatnak stb. Figyelmet érdemel e módosításban a rajz és zenére hozott szabályzat; utóbbiból megkövetelvén, hogy a tanuló egy vagy több ütenyű unisono hangmenetet zenei oktatás nélkül olvasni bírjon. Ez az ugynevezett „Solfa-ing.“

Fő-tanító (Principal teacher) csak oklevéllel képesített egyén lehet. A tanítók három osztályba soroztatnak. (a) okleveles tanítók, (b) növendék tanítók, (c) segéd tanítók. Elemi iskolákban egyedül világiak lehetnek törvényesen elismert tanítókká.

A tanképesítő okmányok négy osztályba soroztatnak. A negyedik (legalsó) osztályu oklevél kétfoku: alsó és felső, A negyedik osztályon felüli okmányt nem állítanak ki. Az okmányt felsőbb osztályúvá a jó szolgálat teszi. A tanképesítő vizsgálatok mindig felsőbb felügyelet alatt tartatnak a tanítóképző-intézetekben. A tanítójelöltek relatív képzettsége kitétetik a bizonyítványban; de ez az okmány osztályzatára semmi befolyással sincs.

A növendék-tanító, (pupil teacher) legyen az fiu- vagy leány, felügyelet, illetőleg egy fő-tanító vezetése alatt szolgál az iskolában. A növendék-tanítónak szolgálatba lépéskor legalább is 13 évesnek és a fő-tanítóval egyneműnek kell lennie. Növendék-tanítójelölt csak az lehet, a ki orvosi bizonyítvány szerint testileg ép; továbbá feddhetlen jellemű, elegendő elemi ismeretei vannak és egy kezdő osztály tanítására alkalmas. Tanítva-tanulás idejük öt év, — mi alatt időnként (évenként) a felügyelő előtt vizsgálatokat kell letenni a meghatározott szabályzat szerint, s segéd-tanítók vagy képezdei növendékek válnak belőlük, A „New Code“ kimerítően tárgyalja a növendék-tanítók ügyét. A növendék-tanítónak, mint mondók, öt évi gyakorlat alatt, öt fokozatos vizsgálatot kell letenni az elemi tantárgyakból: névszerint káté, biblia, nyelvtan, latin, mathematicából, zenéből rajzból és bizonyos fokig a tanítás mesterségéből is.

Az elemi tanítók alapos és fokozatos képzésében és kiképesítésében az az érdekes, hogy az iskola felügyelőnek és a tanító vizsgálóbiztosoknak nem kell professionatus tanítóknak lenni.

A képző-intézet (Normal school) áll *a*) egy collegiumból, melynek növendékei bennlakást és ellátást nyernek; *b*) gyakorló iskolából. Ha az oktatásügyi bizottság meg van elégedve az intézet épületével, vezetésével és növendékeivel: az esetben annak segélypénz adatik. A képző intézeti felvételi vizsgálatok minden év decemberében, a tanképesítő vizsgálatok után tartatnak. A felvételi vizsgálaton azt kívánják, a mit növendék-tanítótól az ötödik év végén követeltek. A kik növendék-tanítók nem voltak, felvételők alkalmával legalább 18 éveseknek kell lenni. A növendékek vizsgálata a szerint különbözik, a mint fiuk vagy leányok, és első vagy második évesek. A képző-intézetben sikeresen töltött két év az illető növendékek bizonyítványán különösen megjegyeztetik. Ezek a negyedosztályú; de magasabb fokú (upper grade) okleveles tanítók.

A növendék-tanító rendszer, a mely Bell és Lancasterről maradt öröksége az angoloknak igen gazdaságos, mert tömémentlen költségtől megkíméli az államot. Jól kezelve az elemi tanítás mechanikus részére nézve (s ki nem tudja, mily nevezetes ez a rész!) áldásos is, mert a gyermek és a még gyermekkedélyű növendék (tanító) közt meleg a sympathia. Azonban addig senkit sem volna szabad növendék-tanítói állomásra bocsátani, a míg valamelyik okleveles tanítónál nem képezte magát, föltéve, hogy az benne hivatást fedezett fel, e pályára.

A Lowe-féle „New Code“ szelleme a gazdálkodás volt; a Forster-féle „Revised New Code“ lelke a közoktatás fejlesztése. Maga Forster miniszter mondá; „első gondolatom a hatályosság; második a gazdálkodás volt.“ Azonban mindenek előtt meg kell jegyezni, hogy ez a törvény sem Skóciára, sem Irlandra nem szól, csupán csak a tulajdonképi Angliára és Walesre szorítkozik. A királyság ama részeiben részint más törvények állanak fenn, részint mások vannak

készülében. Nevezetes cikkelye a törvénynek a „Conscience clause” melynek másolatát minden iskolában kiszégezik; hogy t. i.

1) Egy iskolába járó gyermektől sem fogják megkivánni, hogy vallástanításon vagy istentiszteleten megjelenjék, vagy onnan el- távozzék,

2) A vallástanítás- vagy vallásos szertartásnak, mely az isko- lában tartatik, a tanórának vagy az elején vagy a végén, vagy ele- jén és végén kell tartatni. A rászabott és az Education Departement által helyben hagyott időt minden tanteremben ki kell írni, de a me- lyekről minden szüle — az isk. javadalmak koczkrátatása nélkül — vissza tarthatja gyermekét.

3) Az iskola ő Felsége felügyelői előtt folyvást nyitva áll, úgy azonban, hogy az említett felügyelők sem nem vizsgálnak senkit a vallásos tárgyakból, sem vizsgálni nem kötelesek.

A törvény másik záradéka az iskola-székre (School Board) vo- natkozik. Ennek pontjai a következők:

1) Csak e törvény értelmében vezetett elemi iskola lehet nyil- vános.

2) Semminemű káté, vagy felekezetre tartozó vallásos formulát nem lehet tanítani az iskolában.

Az iskola-széknek joga van a tandíjt megszabni; szegény szü- lék gyermekeinek a tandíjt egészben vagy részben elengedni.

Az iskola-székek az elemi iskolák számára vásárolhatnak tel- keket az 1845-iki erre vonatkozó nagy előnyöket nyújtó törvény ér- telmében.

Ha valamely iskolaszék meggyőzi az Educational Departemen- tet, hogy az ő kerülete valamely helységében, hol a lakosok szegény- sége miatt az iskolázás fennakadt, hasznos lenne ingyenes iskolát nyitni: ott az Educational Departement megszabta feltételek és sza- bályok szerint ingyen iskolát nyithat, es ez az u. n. Board School. Ugyan csak az isk. széknek hatalmában áll, hogy iparos-oskolát se- gélyezzen, sőt hogy az 1866-iki iparos-iskola-törvény (Industrial School. Act) értelmében az Educ. Departement segélyével nyilvános jellegű iparos-iskolát alapítson, építsen és fentartson.

Az isk.-székek tehát széles hatáskörrel vannak felruházva s az ő hatáskörükből a nemzeti elemi oktatásnak egy ága sincs kizárva. Az iskolaszék tagjait a városokban (borough) szavazat útján választják azok, a kiknek neve a polgárok (virilisek?) névsorába be van igtat- va; a nem fővárosi egyházközségekben az egyházi adót fizetők vá- lasztják. Minden szavazónak anynyi szavazata van, a hány tagból kell állni az isk.-széknek, s öszszes szavavatat adhatja akár egyre, akár többekre, Isk.-szék tagjainak csak azok választhatók, kiknek ál- talános és magasb miveltségök, és tisztességes társadalmi állásuk van.

Az isk.-szék tagjainak száma ötnél kisebb s tizenötnél nagyobb nem lehet. Egy isk.-széki tag sem fogadhat el oly fizetéssel járó ál- lomást, melyre a kinevezés az isk.-széktől vagy az általa kinevezett

egyénektől függ. A ki e törvény ellen vét, az említett állomást elveszti és egész 50 font bírságig elmarasztaltatik. Az isk.-széknek mindig jogában áll egy vagy több oly tisztviselőt kinevezni, kik úgy az elemi, mint az iparos iskolai tanköteleseket iskola látogatására kényszerítsék. E szerint a kényszer oktatás Angliában egyenesen az iskola-székektől, közvetve pedig a választó polgároktól függ.

London iskola-széke más szabályzat szerint alakúl. A tagok minden harmadik év novemberében újból választatnak. Az iskola-szék elnököt maga választ akár saját kebeléből, akár nem. A nem saját kebeléből választott elnök, ipso facto tagja lesz az isk.-széknek.

A londoni isk.-szék elnöke időnként anynyi fizetést kap, melyt nyit maga az iskola-szék az Educ. Departement beleegyezésével meg szab. Jelenlegi elnöke Sir Charles Reed M. P., nemzete közoktatásügyeért lángoló, s a különböző társadalmi osztályok nevelés-ügyét mélyen ismerő hazafi. A City School Board tagjainak száma jelenleg negyvennyolcz, — köztük néhány nő. Tisztán oktatásügyi dolgokban ugyanazok a kiváltságai és kötelességei, mint a többi iskola-székeknek. Az iskola-székek minden héten tartanak ülést.

Folméri Lajos.

(Folytatása köv.)

Adalékok Erdély geológiájához.

Dr Koch Antal egyet. ny. r. tanártól.

V. A cerithium- és congeria-rétegek elterjedéséhez Erdélyben.

Az Erdélyről eddigelé megjelent földtani térképek egyikén sincsenek még a fiatalabb harmadkori képletnek legfelső félsős- és édesvízi rétegei a tengeriektől elkülönítve, a mi nyilván azért nem történt meg, mert látszólag csekély elterjedésüknél fogva nem tulajdonítottak azoknak oly fontosságot, hogy egy átnézetes térképen külön kijelölni kelljen őket. Elterjedésükhöz egyes adatok, különösen Szeben vidékére vonatkozólag, már régebben közöltettek Ackner¹⁾ és mások által a „Hermanstädt. Verein für Naturwiss.“ közleményeiben, melyeket később Fr. R. v. Hauer „Über die Verbreitung der Inzersdorfer (Congerien-) Schichten in Oesterreich“²⁾ című értekezésében részben felhasználva összeállított. Hauer és Stache „Geologie Siebenbürgens“ munkájában a congeria-rétegek elterjedésére nézve valamivel több van már felsorolva s itt a cerithium-rétegek (szármát-emeletű) elterjedése is eléggé ki van emelve már, 1865-ben Herepey Károlytól jelentek meg egyes adatok Nagy-Enyed

¹⁾ Verhandl. d. kais. Leop. Carol. Akademie. Graz. XXIV. B. 2. 914 old. és Mittheil. des Siebenbürg. Ver. f. Naturwiss. Bd III. 6. old.

²⁾ Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanst. 1860. XI. Bd. 9 old.

vidékéről (hozzá földtani térkép is.) ezen tárgyra nézve³⁾, 1873-ban pedig Csató Jánostól a Sztrígy mentéről hasonlóképpen néhány adat.⁴⁾ 1875-ben Herbich és Neumayr délkeleti Erdély édesvízi rétegeinek elterjedését és faunáját igen alaposan leírták,⁵⁾ miről az „Erd. Muzeum“ mult számában kivonat is volt közölve.

Mindezen adatokhoz újakkal járulhatok s úgy hiszem, hogy Erdély középrészének, és különösen a medenceze egyes öbleinek beható átkutatása után sok új lelhelyet sikerül még találni s hogy az eddigiek alapján is lehetséges lesz már Erdélynek egy újabb földtani térképén, a fennevezett igen fontos és érdekes rétegeknek elterjedését kijelölni s ez által kimutatni, hogy az erdélyi medenceze egykori sósvíze fokenként mint édesült ki, mint vonult mindinkább vissza és hol képezte a harmadkor végén az utolsó édesvízi tavakat és moesárokat.

Az új adatokat, melyeket a következőkben összeállítani fogunk, nagyrészt a muz. egylet, kisebbrészt a „Hermannst. Ver. f. Naturwiss.“ gyűjteményeiben szereztem, a melyekben számos idevágó kövületet találtam különböző lelhelyekről, de meghatározatlanul. Az erd. muz. egylet gyűjteményében heverő kövületanyag Pávay Elek, Lészay János és Buda Elek által gyűjtve került ide, a mint az azokhoz mellékelt feliratokról meggyőződtem. A mult tanévben a tanárképezdei gyakorlatokon **Tóth Mihály** és **Szabó Lázár** urak dícséretes szorgalommal foglalkoztak ezen anyag rendezésével és meghatározásával s miután meghatározásaikat felülvizsgálva, a tévedéseket kijavítottam, közlöm ezen tanulmányozások eredményeit, melyek főképp az erdélyi medenceze nyugoti és délnyugoti szélére vonatkoznak.

Erdély délnyugoti sarkából kiindulva s északnak haladva fel- említjük az egyes lelhelyeket, az azokon talált kövületeket és az anyagot is, melyekben előfordultak.

A) A hátszegi öböl (Strígy mente) lelhelyei.

1. **Felső-Szálláspataka.** Zöldesszürke csillámos márgában:
Cerithium pictum Bast. igen szép példányok.
Cerithium sp. *indet.*
2. **Mácsesd.** Kékesszürke tömött tályagból:
Cerithium pictum Bast. szép nagy péld. gyak.
    ” *nodosoplicatum* Hörn. 1 töred. péld.
Nerita cfr. *picta* Fer. gyak.
Rissoa inflata Andr. gyak.
    ” *Lachesis* Bast, elég gyak.
    ” *angulata* Eichw, néhány péld.
Mactra podolica Eichw, elég gyak.
Cardium obsoletum Eichw (?) töredékek.

³⁾ A m. Orv. és Term. vizsg. X. nagy gyűl. munkálatai 1865. 217 és 219 l.

⁴⁾ Az „Erd. Muz. egylet.“ évkönyvei. 1871—73. VI. 104—115. l.

⁵⁾ Jahrb. d. k. k. geol. Reichsamts. 1875. 25 Bd. 401—431. l.

Ezen lelhely a cerithium rétegekre nézve tehát elég gazdagnak mondható.

3. **Rákod.** a) Homokos, kavicsos sárga agyagból:

Cerith. pictum Bast, igen sok jó péld.

Cerithium Duboisi Hörn, sok jó péld.

„ *rubiginosum* Eichw, sok jó péld.

Nerita cfr. *picta*, több jó péld.

Murex sublavatus Bast, több jó péld.

Pleurotoma obeliscus Des Moul. 1 jó péld.

Modiola cfr. *Hörnési* Rss. 1 töred. péld.

b) Durvamészben:

Cardium plicatum Eichw, köbél és benyomat.

Ezen lelhelyről a szármát emeletbeli alakok közt két tengeri alak, t. i. *Cerith. Duboisi* és *Pleurotoma obeliscoides* lévén, igen valószínű, hogy ezek a cerithium rétegek fekéjében feltárt neogén tengeri rétegekből valók s a gyűjtők által kevertettek össze.

4 **Keresztény-Almás.** Ez a szármátemeletű kőületeknek — gyűjteményünk után ítélve — leggazdagabb lelhelye, hol egyúttal, ha a különböző kőzeteket számba vesszük, nagyobb feltárások is lehetnek.

a) Finomszemű szürkés vagy rozdsasárga homokból vagy porhanyó homokkőből:

Cerithium pictum Bast. igen sok.

„ *nodosoplicatum* Hörn. néhány péld.

„ *rubiginosum* Eichw. sok péld.

Ervilia podolica Eichw. sok péld.

Ugyanezek egészen fiatal példányokban található foraminiférakkal társaságban a homokszemek közt; valamint még:

Bulla cfr. *Lajonkaireana* is 2 példányban.

Azonkívül még: *Cerithium disjunctum* Sow. több péld.

Buccinum baccatum Bast. „ „

Monodonta angulata Lmk. „ „

b) Vasrozsdás kötszerű porhanyó conglomeratban:

Cerith. pictum és *nodosoplicatum* néhány péld.

Monodonta angulata Smk. „ „

Tapes gregaria Partsch. gyak. „ „

Mactra podolica Eichw.

Cardium plicatum Eichw. „ „

Ezen conglomerathoz helyenként finomszemű homok tapad még, hihető tehát, hogy lele van települve a) alatti homokba, vagy legalább közvetlenül érintkezik vele.

c) Kékes vagy sárgásszürke szilárd, meszes, táblás homokkőben, mely átmegy homokos márgás mészkőbe is:

Tapes gregaria Partsch. néha oly roppant mennyiségben, hogy a kőzet egészen héjaiból áll;

Cerith. pictum és *nodosoplicatum* kisebb számban.

Cardium plicatum Eichw. köbelek és benyomatok.

" *vindobonense* Eichw. dtto dtto

Solen subfragilis Eichw. 1 példánynak köbele.

d) Szürkés- vagy sárgásfehér durvamészben, Popesd felé eső árokban.

Cerith. pictum, rubiginosum és nodosoplicatum köbelei és benyomatai;

Cardium obsoletum Eichw. dtto dtto

Ezekből látható, hogy a szármát emeletnek legalább is négy rétege van föltárva K.-Almás vidékén; hogy mily rendben következnek egymás alatt, arra nézve mit sem találtam feljegyezve.

5. **Felső-Pestes.** Durva márgás mészből:

Cardium obsoletum Eichw.

Ervilia podolica Eichw.

Alatta mindjárt tengeri durvamész következik *Card. Turo-
nicum* és *Pecten aduncus* kövületek lévén ugyanonnan.

6. **Nagy-Barcsa.** Kékesszürke tömött tállyagban:

Cardium cfr. *Penslii* Fuchs.

Congerina Czjzeki Hörn.

Ezek tehát kétségtelen *congerina*-rétegek.

7. **Árki.** Homokos mészből:

Tapes gregaria Eichw. jól megtartott péld.

8. **Szent-György-Válya.** A kövületekhez közet nem volt mel-
lékelve.

Cerithium pictum Bast. igen szép péld. i. gy.

" *rubiginosum* Eichw. " " " gy.

Murex sublavatus Bast. " " " gy.

Buccinum baccatum Brocc. több.

Ezeken kívül következő mélyebb tengeri rétegre mutató kö-
vületek hasonló jó megtartott állapotban.

Cerithium crenatum Brocc. 1 péld.

Cancellaria varicosa Brocc. 1 péld.

Pleurotoma obeliscus des Moul. 1 péld.

Terebra fuscata Brocc. 1 péld.

Ezek is valószínűleg a gyűjtők által alsóbb tengeri rétegek-
ből kevertettek a szármát emeletbeli kövületekhez.

9. **Magura. Magura hegy teteje.**

a) Porhanyó esigás mészből:

Cerithium pictum Bast. néhány péld.

" *rubiginosum* Eichw. sok "

" sp. (síma övökkel) 2 "

" *Mediterraneum* Desh. néhány péld.

Nerita cfr. *picta* Fér. sok péld.

Monodonta angulata Eichw. néhány péld.

Murex sublavatus Bast, igen sok péld.

Rissoa Lachesis Bast, sok péld.

" " *var. laevis* sok péld.

Ervilia podolica Eichw. sok péld. (fiatal)
Mactra cfr. *podolica* Eichw. (fiatal példányok)
Cardium plicatum Eichw. töredékek.
 „ *obsoletum* Eichw. kopva, törve gyak.
Modiola marginata Eichw. egy törött péld.
Anomya costata Eichw. 1 kopott példány, valószínűleg

belemosva v. belekeveredve.

- b) Kemény szürke táblás mészmárgában:
Cardium obsoletum Eichw. kőbelei bőven.
Ervilia podolica Eichw. „ „
- c) Meszes, agyagos, csillámos homokkőben:
Cerithium rubiginosum Eichw. jó péld.
Trochus cfr. *pictus* Eichw. 1 péld.
- d) sárgásszürke szilárd cerithiummész-kőben:
Cerith. pictum és *Cardium obsoletum* kőbelei.
- e) Oolithos, kavicsos-homokos mészkőben:
Cerith. pictum Bast. kőbelek és benyomatok:
Cardium obsoletum Eichw. kőbelek és benyomatok
Mactra podolica Eichw. „ „
- f) Barnássárga meszes homokkőben (kagylóbreccia) igen sok.
Cerithium pictum, *Ervilia podolica*, *Card. obsoletum*, *Tapes gregaria*.
- g) Kékesszürke lignites, csillámos tálgyagban, nagyon öszszelapítva: *Card. obsoletum*, *Ervil. podolica*, *Modiola marginata*.

Látható ezen sokféle kőületből és kőzetekből, hogy a Magura hegyi föltárás, melyet különben már meszsziről is láthatni, egyike lehet a legtökéletesebbeknek a szármát emeletű rétegekre nézve. A rétegsorozat itt sem volt följegyezve.

10. **Tormás.** Homokos agyagban és agyagos homokból:
Cerith. pictum, *rubiginosum* és *mediterraneum* gyak.
Buccinum baccatum Brocc. 1 péld.
Nerita cfr. *picta* Fér. több péld.

Ezekén kívül van innen igen sok tengeri rétegekre mutató puhányfaj, mi arra mutat, hogy itten együttesen vannak feltárva.

B) Az Olt folyóvidékének lelhelyei Szeben vidékén.

1. **Nagy-Pold:** *Congerina spatulata* Partsch 1 péld.

2. **Szakadát.** Kékesszürke tálgyagból:

Cerithium pictum Bast. sok péld.
 „ *rubiginosum* Eichw. sok péld.
 „ *Mediterraneum* Desh. 1 „
 „ *Zelebori* Hörn. 1 „
Trochus podolicus Dub. 2 „
Murex sublavatus Bast. 3 „
Buccinum costulatum Brocc. 3 „
Melanopsis Bouéi Fér. 1 „
 „ *Martiniana* Fér. 2 „

<i>Melanopsis pygmaea</i> Partsch.	3 péld.
<i>Cardita Partschii</i> Goldf.	2 „
<i>Tapes gregaria</i> Partsch.	1 „
<i>Cardium edule</i> L.	1 „
<i>Congerina spatulata</i> Partsch.	3 „

Ezen kövületjegyzékben a congeria és a cerithium-rétegek jellemző alakjai meg vannak, sőt néhány alsóbb tengeri neogén rétegre mutató faj is lévén közöttük — világos, hogy mindezen rétegek egymás felett előfordulnak Szakadáttnál.

3. **Nagy-Disznód.** A kőzetből kiszabadított példányokban:

<i>Melanopsis Martiniana</i> Fér.	sok péld.
„ <i>impressa</i> Kraus	2 „
„ <i>avellana</i> Fuchs	több péld. töredéke
„ <i>costata</i> Fér.	1 péld.
<i>Congerina Radmanesti</i> Fuchs.	2 péld. töred.

4. **Szent-Ersébet (Hammersdorf).** Kékesszürke tömött agyagban:

<i>Congerina Czjzeki</i> Hörn.	gyak.
<i>Cardium Penslii</i> Fuchs.	elég gyak.
<i>Valenciennesia</i> sp.*)	elég gyak.

Ezek a szt.-ersébeti domb nyugati oldalában találtattak. Legérdekesebb mindenestre a *Valenciennesia* töredékei. A legnagyobb példány $2\frac{1}{2}$ " széles tör., egy 2-ik péld. töredék $1\frac{1}{2}$ " széles és 1" magas; egy harmadik $1\frac{1}{2}$ " széles és 2" magas, és még néhány töredék van.

5. **Rüsz (Reussen.)** Délre a helységtől kékesszürke tömött tályagban (*Congerina* képletű);

<i>Cardium</i> cfr. <i>Penslii</i> Fuchs.	lapított péld.
<i>Congerina Czjzeki</i> Hörn.	

6. **Tolmács.** Durva kagylóbrecsiában (szármát emel.)

<i>Cardium obsoletum</i> Eichw.
<i>Ervilia podolica</i> Eichw.

7. **Szász-Orbó.** Szürkés-kék tömött tályagban (*Congerina* képl.)

<i>Congerina Czjzeki</i> Hörn.
----

8. **Hamlesch.** Kékesszürke agyagban (*Congerina* képl.)

<i>Cardium Penslii</i> Fuchs.
<i>Congerina Czjzeki</i> Hörn.

C) **A közép-Maros folyóvidékének lelhelyei.**

1. **Koncza,** a szőlők alatt.

a) Laza homokból:

<i>Nerita Guadeloupana</i> Fér.	1 kopott péld.
---------------------------------	----------------

*) Ez a beocsini márgából jól ismert és Reuss által is ábrázolt Valencienc. Rouss fajtól különbözni látszik és jóval kisebb is azon fajnál. Hauer Fer. Arbeggen vidékéről említ hasonló kövületet a congeriaagyagból. (Lásd Hantken: A beocsini márga földtani kora. Akad. értekezések. IV. k. 6. szám 6. lap.)

Melanopsis Martiniana Fér. sok jó péld.

” *Bouei* Fér.

b) Kavicsos homokból:

Unio cfr. *Bielzi* Fuchs, töredékek.

Congeria subglobosa Partsch, töredékek.

” cfr. *Partschii* Czjz. (élesebb gerinczéllel).

Melanopsis pygmaea Partsch, töred.

Congeria cfr. *spatulata* Partsch töred.

Cerithium disjunctum Sow. 2 péld.

” *pictum* Bast. igen sok.

” *rubiginosum* Eichw. elég sok.

Cardium obsoletum Eichw. töred.

Tapes gregaria Partsch. igen sok.

Pectunculus pilosus L. 1 péld. töred.

Bulla Lajonkaireana Bast. 2 péld. töred.

Kitünik ezen kövületjegyzékből, hogy Koneza jó és gazdag kövületlelhely a congeriaképletre nézve, de hogy a congeria-rétegek alatt bizonyára a cerithium — és alattok a neogen tengeri rétegek is fel vannak tárva.

2. **Nagy-Enyed.** Farkas pataki rétegek. Kékesszürke csillámos palás tályagban (cong. képl.)

Congeria cfr. *amygdaloides* Dunk. 2 db benyomata.

3. **Gombás.** a) Vörhenyes szürke agyagmárgában:

Fucoidea lenyomatok.

b) Sárgásszürke conglomeratban:

Ervilia podolica Eichw.

4. **Miriszló.** Szürke mészkötszerű conglomeratban;

Cerith. pictum Bast. 1 jó péld.

5. **Oláh-Lapád.** a) Sárgásszürke porhanyó durva homokkőben és kavicsban:

Cerith. pictum és *rubiginosum* gyakori.

Cerith. Mediterraneum Desh. 1 tör. péld.

Cardium sp.

Melanopsis impressa Kraus. több jó péld.

Ezeket kívül neogén tengeri kövületek is vannak innen, úgy hogy a fiatal harmadkori rétegek egész sorozata meg kell, hogy legyen.

6. **Harai-hegyek.** Sárgásszürke tályagban (cong. képl.)

Cardium cfr. *Syrmiense* Hörn. lapított benyomatok.

Congeria Czjzeki Hörn.

7. **Apahida.** Sárgásszürke csillámos tályagban (cong. képl.)

Cardium cfr. *Hantkeni* Fuchs, benyomata.

8. **Ozd.** Hasonló anyagban (cong. képl.):

Cardium cfr. *Hantkeni* Fuchs, benyomatai.

Congeria Czjzeki Hörn.

9. **Maros-Sülye.** Sárgászürke tályagban (cong. képl.)
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*.
10. **Oláh-Solyos.** Mészkötszerű durva homokkőben:
Congerina Radmanesti Fuchs. 2 péld.
11. **Buzás-Bocsárd,** Kékesszürke csillámos tályagban:
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*, lenyom.
12. **Vingárd.** Sárga csillámos agyagban és conglomerátban:
Congerina Radmanesti Fuchs. 1 ép péld.
13. **Péterfalva.** Balázsfalva mellett. Kékesszürke tályagban:
Congerina Czjzeki Hörn.
14. **Kapudi hegyek.** Sárgásszürke tályagban:
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*, benyomata.
15. **Kőhalom.** Durva laza porondban (cerith. képl.)
Cerithium pictum Eichw.
Cardium obsoletum Eichw.
Tapes gregaria Partsch. sok apró jó péld.

D) A Szamos folyóvidékének lelhelyei.

1. **Magy.-Köblös.** Kimosva és kopva:
Melanopsis Martiniana Fér igen szép nagy 2 péld.
Congerina subglobosa Partsch. nagy péld. töred.
2. **Halmágy (a Szilágyság felé)** Kimosott példányokban:
Melanopsis Martiniana Fér.
Melanopsis cfr. *vindobonensis Fuchs*.

E két lelhely tehát elég bizonyíték arra nézve, hogy a Szamos folyóvidékén sem hiányoznak egészen a fiatal harmadkori képletnek félsós- és édesvízi rétegei s valószínű, hogy beható kutatások után még több helyen is ki lesznek mutathatók.

Általános következtetés gyanánt ezen adatok nyomán is ki mondható már, hogy míg a félsósvízi- vagyis cerithium-rétegek különösen Erdély délnyugati sarkában, az ugynevezett hátszegi öbölben vannak kifejlődve, addig az édesvízi- vagy congeriarétegek Erdély egész déli és nyugati szélé mentében elnyúlnak s a Maros mentében mélyen behatolnak az egykori medence középebe is. A Mezőségen eddigél nincsenek még kimutatva cerithium- és congeria-rétegek, de az eddigiek után nem épen valószínűtlen, hogy ott is feltalálhatók lesznek, habár igen kis helyekre szorítkozva és diluvialis rétegektől elborítva is.

Adalékok a sokszoros burkonytömlők casuistikájához.

(Ein Beitrag zur Casuistik multip.ler Echinococcen.)

Rohde, Arch. d. Heilk. XVII. évf. 1. füz. 45—62 ll.

35 éves nőnél a felhastájon duzzadás és heves szúró fájdalom lépett fel, melyek a rásztlájra és a csipvákbel tájra kisugároztak. Egy hó múlva ezen fájdalmak eltűntek — de rövid idő múlva beteg a

hasbőr alatt számos apró, de akár tyúktojás nagyságú dagokat vett észre, melyek a lassanként fokozódó általános hasúri gyülem által később hozzá férhetlenné váltak; majd az alsó végtagokban is savós beszűrődés következett, azután étvágytalanság, gyakori hányás és kínos köhögés állott be, mely mindinkább fokozódott, és fehéres, gyakran véresen csikolt köpettel volt kísérvé. — Másfél év múlva a nagy légszomj miatt hascsapolás történt, melynél azonban csak kevés folyadék ürült ki. $\frac{3}{4}$ év múlva igen elsoványodott állapotban a kórházba jutott; — sárgaság nem volt jelen, de nagyfokú kékkór; — a has igen erősen kiterjedt, fénylő, feszes, a köldöktájton 120 centim. körületű; a köldök bőre egészen vékony, áttűnő, sérvalakban eldömborodott s tompa hangot ad, mint az egész hasúr is. A mellkason a tompulat elöl a 3-ik és 4-ik, oldalt az 5-ik bordától kezdődik. Elöl mindenütt erős hólyágcsás légzés számos mormogással, hátul mindenütt érdes hólyágcsás légzés hallatszott; — a légzés és érlükés szapora; hőmérsék rendes. — Csapoláskor a hasúrból 13.5 kilo tiszta folyadék ürített ki s ezután az felhastáj nagybans a bal bordaszéltől a köldökig számos apró és 10 mogyoróságú dag a hasfalon át látható és tapinthatóvá lett; melyek látszólagosan egymással összenőttek, kissé mozgathatók, fájdalomtalanok, érmézesek; burkonyrezgés nem érezhető. Légzésnél csak igen keveset mozgottak. A kontaktsi hang az egész dagtelepen tompa volt s májtompulatba ment át. A léptájton 19 cm. hosszú, 14.5 cm. széles dag volt érezhető.

A hasvíz esakhamar újból fellépett; a köpet dús genyes volt s egy alkalommal krajczár nagyságú hártyszerű képletet tartalmazott, mely górcsó alatt egyöntetű szerkezet mellett, jól kivehető rétegzettséget mutat. A csapolás után egy hó múlva a szabad hasvíz miatt a dagok megint eltűntek s lassankint a légzés újból annyira nehezült, hogy egy 2-ik csapolás vált szükségessé, mely után a dagok megint jobban kivehetőek voltak s ugyanezen cyklus ujra ismétlődött. A pöketben még többször burkonyhártyák találtattak. Lassankint a tápláltatás is szenvedett s egyszersmind az alsó végtagokban és nemzörészekben erős savós beszüremkedés lépett fel; a 4-ik csapolásnál eleinte csak néhány köbe. világos zöldes folyadék ürült ki és a csap kivételénél, utána hártyszerű burkonytömlő toltul elő: ismételt beszúrásnál 15 kilogrm folyadék ürült ki. Csapolás után a beteg összeesett, kékkóros lett s a legközelebbi napon, mintegy 2 évvel a betegség fellépte után — meghalt.

Bonczolatnál a szerföltött megnagyobbodott májban igen számos, odanövéseiben egyes burkonytömlők voltak, dúsán edényelt kötszöveti tokkal körülvéve; a köztük visszamaradt májszövet vérdús, helyenkint zöldesen elszinesedett. A burkonytömlő bennéke a közönséges fiókos burkonyhoz hasonló. Egy nagyobb ily tömlő, mely a jobb lebenyből elődúdorodik öszszenyomja a verőczeret s az ürs viszszer is a máj felső területéből kidúdorodó tömlő által erősen jobbra van eltolva. A lép alsó részében egy nagyobb egyszerű és egy

több rekeszű tömlő volt, felső harmadában azon kívül még számtalan apró hólyag. A bal tüdő alsó része őszszenyomott; a jobb erősen odanőtt; főleg az alapon; középső lebenyében festenyzett kérges szövetbe ágyalt tömlő van őszszeesett burkonyhártyákkal, melybe 3 kisebb hörg beszájadzik. Az alsó lebenyben hurutos tüdőlobos (?) gócz található, melyben két kisebb burkony fészkel. A bal szivgyomorban egy köbcm.-nyi ür, őszszeesett és elzsirosodott burkonyhártyákkal.

Legérdekesebb a lelet a hashártyán, mely megvastagodott, sok helyt barnásan festett és nagy kiterjedésben érdes homokszerű szemcsékkel beszórt, melyekben a mész kivonása után burkonyfejecsek fölesmerhetők; a bal csipő felett patkószerűen görbült, 6 millim. vastag dűdörös fehér dagály van, mely föl és lefelé kanyarulatosan elfutó nyújtványokat bocsájt; utóbbiak egy molyebben fekvő sokszorosan szétágzó reczébe mennek át, kissé erősebben kiemelkedő csoportokkal. Bemetszések ezen dagályból őszszeahajtott finom burkonyhártyák duzzadnak ki; e hártyák hashártya alatti ürterek és menetek bennékét képezik, melyek kitáguló nyirk edényeknek megfelelnek. Kisebb barnáson áttűnő burkonytömlő csoportosulatok a méhen, a széles szálagon, a Douglasféle térben s a bal mellső hasfalban is található; némelyeknek elrendezése igen valószínűvé teszi hogy a nyirkedényben székelnék.

Szerző a rendkívüli nagy mennyiségű bevándorláson kívül különös súlyt fektet arra, hogy esete a legelső, melynél egyszerre, nem multilocularis burkony, — a nyirkedényeken belül kifejlődésre jutott és a megbetegedés menetét úgy képzei, hogy számtalan peték bejutása után a legtöbb ébrény a bél edényein keresztül a májba, egyesek azon túl a tüdőbe jutottak s némelyek még ezentúl a bal szívébe és függérbe és a szív falába is. A lépbeli és hashártyabeli echinococcusok szintén a függérbe jutott s edényeiben tovavit ébrényektől származnak. — A másik lehetőség szerinte az volna, hogy a májba jutott ébrények hólyagokká kifejlődven — a nyomási viszonyok miatt — a máj felületére jutottak és a szomszéd részekkel őszszenőttek; egy ilyen hólyag megrepedve, bennékét a hasűrbe ürítette s hártyalobot előidézvén egyes fiók hólyagok és ébrényfejek a hasúri hashártya nyirkedényeibe belejutottak, míg mások a hashártya felületén megtapadtak és odanőttek. A hasvízkort számos verőczeri ág eltöppördésének eredményéül tekinti. — (Referens két hasonló, eddigelé le nem irt esetet észlelt s ezek egyikében a hólyagvégből közti tájon őszszelehadt hártyákkal telt gyermekfőnyi tömlőt talált, mely sokszoros hegesedések által a környékkel igen szorosan volt őszszenőve. A hashártyán számtalan, részint dara egész mákszem nagyságú elmeszesedett szemcsék voltak, részint bab egész krajczár nagyságú rendetlen elterült foltok, melyek kanyarulatosan duzzado 1—4 mm. vastag menetscsoportokból állottak: utóbbiakban részint burkonyhártyák, részint sajtos és mézpepszerű anyag található. Miután mind a szemcsék, mind a foltok a hashártyával csak laza és könnyen szétválasztható kötszöveti szálazgat által voltak őszszezfűgésben, közöttük

barnás festenyzés mutatkozott és a hasúri szervek sokszorosán öszszenőve találtattak: annál fogva elfogadhatóbbnak tartja azon felvételt hogy ezen hashártyai echinococcusok nem helyben elsődlegesen kifejlődött burkonyébrényekből származtak, hanem egy nagyobb burkonytömlő felrepedése folytán a hasúrbe jutottak és odanőttek. Ezen nézet mellett szól, hogy egyes 0.2 mm. nagyságú elmeszesedett burkony szemcsében 3—4 scolex koszorút talált s etetési kísérletek szerint az embryokból kifejlődő burkonyok tetemesb, borsó egész diónyi nagyságot érnek el, míg bennük scolexek fejlődnek. Az alakra nézve a leírt hashártyai burkony echinococcus granulosis szemcsés burkony névvel jelezendők. (Ref.)

Generisch.

J e g y z é k e

az 1876 September havában a Budapesten tartott nemzetközi őstörténelmi Congressus tárlatára az erdélyi muzeum régiség-tárából felküldött tárgyaknak.

A. Kőkori tárgyak:

57. Csiszoló kő, 58. Kőfejsze töredék, Tordán római sírban, 59. Kőbalta, Bardócz. 60. Hasonló, Ercsény. *) 61. Átfurt kőfejsze, 62. Átfurt kis márványfejsze, Zsobok. 63. Átfurt kőcsákány, Sáromberke. 64. Hasonló, Rigmány. 65. Hasonló Budvár. 66. Hasonló, Siklód. 67. Hasonló, Székelyföld. 68. Hasonló, Nagy-Ajta. 69. Hasonló, Maros-Ujvártt. 70. 71. Nagy kőfejszék töredékei u. o. 72. Átfurt kőkalapács. 73. Átfurt kőcsákány töredékek. 74. Átfurt kalapács töredékek, Szent-Gericze. 75. Átfurt kőfejsze, Kolozsvár. 76. Buzogányfő töredéke, 77. Átfurt kőfejsze, Mája. 78. Átfurt kőfejsze, Veczel. 79. Kőfejsze töredék, Sóvárád. 80. Kőfejsze töredék, Vályeren, Diluvial rétegben. 81. Kőszilánk. 82. Kőfejsze töredék, Kőhalom. 83. Kis kőfejsze; Hunyad vármegye. 84. Kőkalapács-töredék, Csáklyán. 85. 9 db cserép töredék, 1 agyag gyöngy, 1 vas nyíl hegy, Csáklyán. 86. a.—g. 7 cserép töredék, h. agancs töred. a koponya egy részében, i. kőkalapács, Apa-Nagyfalu. 87. a. Megszenesedett fa, b. csonttöredék, c. d. Kőkarikák, e. agyagkarika, g. h. vasdarab, f. i. cseréptöredék, Al-Doboly. 88. Cserép-edény, Maros-Gezse. 89. 90. Két töredezett csupor, Patakfalva. 91. Egy cserép csésze, Gernyeszeg. 92. Egy hosszú nyakú csupor, u. o. 93. Egy durva cserép csésze, Székely-Udvarhely. 94. Egy kis csuporszerű edény fedővel, Vizákna. 95. Egy csupor forma edény, Gernyeszeg. 96. Egy hosszú keskeny csuprocška, Angyalos. 97. Egy csinosan díszített széles karimájú csupor, Vályeren. 98. Egy vízmerő csuprocška, Boicza. 99. Egy röstöllő forma kis edény, V.-Hunyad. 100. 101. Két köny csupor, Ercsény. 102. Egy cserép kanta, Ágostonfalva. 103. Egy nagy cserép urna töredéke, u. o. 104. Egy cserép szobrocška feje, Alvincz.

*) Az alábbi ercsényi leletekkel együtt.